

meer kan doen. Deze zaak blijft wel eenigzins duister en moeilijk nog te zijn.

De kerken B. en W. ontvangen de toezegging van f 100, 200 zij een dienaar des Woords bereyden.

D.D. van den Brink en Tom, door de Prov. Synode hiervoor aangewezen, zijn bereid de kerken der Classis ten behoeve der zending voorlichtend en opwekkend te dienen.

Kort Verslag van de Vergadering der Classe Goes, gehouden 28 October 1897 te Goes.

Cand. v. d. Werf draagt een gedeelte voor van een leerrede over: Petrus 1: 8. g.

Vervolgens wordt onderzocht in Exegese O. Test. (Ps. 42, Micha 1) door Da. Koopmans; Exegese N. Test. (1 Joh. 5, Judas) door Da. Visser; Dogmatiek en Symbol door Da. v. d. Veen; Kerkgeschied. en Kerkrecht door Da. Donner; Ethiek door Da. v. d. Veen; Homiliek door Da. Donner; Inhoud der H. S. en Practica door Da. Elffers.

Na gunstig advies van H.H. deputaten besluit de Classe met alle stemmen tot isolating.

Vervolgens brengen kerkvisitatoren bij monde van Da. v. d. Veen rapport uit. De toestand der kerken in deze Classe mag bevredigend genoemd. Dit rapport goedgekeurd zijnde, worden deputaten met dankzegging ontslagen.

Naar aanleiding van een ingekomen stuk van het Curatorium der Theol. School wordt Da. Visser van Ierke door de Classe aangewezen om de financiële belangen der School te behartigen.

Barland ontvangt vrijheid om over te gaan tot de afsluiting van twee lidmaten.

Kas voor Emeritit-predikanten, -weduwen en -wezen in de Provincie Gelderland.

De nieuwe regeling naar het besluit der Gen. Synode treedt, zooals bekend is, 1 Jan. '98 in werking.

Sommige Provinciale Synoden benoemen commissies voor de kas hunner Provincie.

Had de Prov. Synode van Gelderland dit ook gedaan, dan zou ongetwijfeld die commissie doen, wat er noodig was te doen in het belang der kas.

Waar dit nu evenwel niet is geschied, en de kerken toch groot belang hebben bij den geregelde gang van zaken, neemt de ondergeteekende de vrijheid, de aandacht van de kerkeraleden in Gelderland te vestigen op een punt van groot belang, in verband met het vaststellen der collecten voor het volgende jaar.

Gelderland nam op zich te zorgen voor haar eigen Emeritit, zonder eene bijdrage te vragen aan de Algemeene kas. Zonder in staat te zijn het bedrag precies te noemen, mag toch als zeker worden vastgesteld, dat de 61 kerken zullen hebben te zorgen voor minstens f 2500 in '98.

Het re kwartaal van de pensioenen vervalt 1 April '98.

Zal nu de behoort geregelde kunnen geschieden, dan behoort de regeling van de collecten zoo te zijn, dat de re collecte voor de kas in alle kerken voor 1 April niet alleen is gehouden, maar ook aan den penningmeester is verzonden.

Begin Maart hoopt ondergeteekende van de reeds ingekomen collecten in Kerkblad en Kerkbode melding te maken.

H. W. V. VERLEN.

Penningmeester.

Dieren, 9 November 1897.

Voor Kinderen.

IN DEN LEERTIJD.

II.

Op zekeren dag begon de goede predikant te begrijpen, dat zijn jongens nu groot genoeg geworden waren om aan het eigenlijke leeren te beginnen. Tot nog toe hadden zij maar zoo iets aan de beginsten gedaan, en voor het overige gespeeld. Thans zou vader hen onderwijzen, en uit bijzondere vriendschap mocht ook Kasper de lessen bijwonen, en met zijn speelmate gelijk op leeren.

Dit was het nu wat vader en moeder vooral genoeuen deed. Zij zult zeggen: was er dan geen school daar in Pappenheim? Zeker, wel drie. De eene was de school voor kleine jongens en meisjes; de meester was een gewaarden Oostenrijksch onderofficier, die ten gevolge van wonden in den oorlog gekomen niet meer dienen kon, en nu in plaats van soldaten kinderen commandeerde. Hij was heel streng, en sloeg elk jaar een paar wandelstokken op de jeugd stuk. Wanneer heerschte er dan ook niet in de school, maar geleerd werd er ook al zeer weinig. Kinderen die woorden van een lettergreep konden lezen en de tafels van vermenigvuldiging kenden tot de toe toe, waren al heel bollen. Menig kind studeerde jarenlang op het A. B. C. met toebehooren en vele gezegden schreef iemand in den regel stuk, eer hij behoorlijke hantepooten en knoopen kon krabbelen. Was een kind eenmaal in al deze kunsten bedreven, dan ging het naar een hogere school. De meester van deze was koster en voorzanger en doodgraver en kerkbode behalve nog onderwijzer der jeugd.

Dat men 't bij dien meester makkelijk had dan bij den eersten, durf ik niet zeggen. Doch hij had, dat begrijpt gij, veel te doen voor zooveel ambten. De school moest er wel eens bij inschieten. Dan was 't vacante of men had een vroegertje. Ik moet er bij zeggen, dat er nog al veel vacantie was, b. v. heel den zomer, want dan moesten de kinderen op 't veld helpen. Ze rustten dan meteen uit van de vermoeienissen des winters in de school. Of ze echter zoo ook veel leerden? De meester trouwens wist zelf weinig, en zijn werk werd ook niet hoog geacht. Zijn jaarwedde was voldoende om zijn kleeren en een heel armelijk stuk brood er van te betalen. Nu en dan echter kreeg hij van de boeren een worst of wat hout of een vaatje bier en dat hielp.

Nog was er in het dorp een derde school maar daarvan zullen we straks hooren; zij was ook niet voor jan en alleman.

't Was in dien tijd in verschillende streken van Duitschland en ook in ons vaderland met de scholen vaak vreemd gesteld. Als een heerzknacht uit een handelaar zijn werk niet meer goed kon verrichten, zette hij soms een school op. 's Morgens kreeg elk kind een les op, en hij of zij moest dan zorgen die tegen een bepaalden tijd te kennen. Overigens deed men niet veel dan wat uit het hoofd leeren. De jongens legden soms bij 't schrijven 't papier op de bol van hun hoofd. De kinderen zaten op banken langs den muur, en zoo verder naar voren; de meester in een gestoelte midden in. Daar er toch weinig te doen was sloop de meester vaak, en men vindt gemeld dat sommige een hond hielden, die geleerd was te gaan blaffen als de jongens, ter-

wij meester de oogen look, aan 't vechten sloegen. Dan werden de rustverstoorders tot loon met de plak afgestraft. Een beroemd man, de Duitse prediker Oberlin, die een eeuw geleed leefde, verhaalt hoe hij eens door een dorp voorbij een schuur gaande, daarbinnen een groot rumoer en getier vernam. Hij trad naar de deur en ging binnen. Hij trof daar aan een vijftig kinderen, die over elkander buitelden en geweldig te keer gingen.

»Wat leert gij deze kinderen?» vroeg hij den man die op hen paste.

»Niets», was het antwoord.

»Waarom niet?»

»Ik weet zelf ook niets.»

't Was namelijk de varkenshoeder uit de strek; als er niets voor hem in zijn vak te doen was, liet men hem kinderen hoeden.

Al was liet nu niet overal zoo, toch waren ook in Pappenheim de scholen van dien aard, dat de ouders er liefst hun kleine Kasper niet heen zonden. Ook kwam er nog iets bij. Voor de school van den afgedankten onderofficier en die van den koster-voorzanger-schoolmeester doodgraver-kerkbode moest men betalen. Wel niet veel, maar de passamentwerker verdiende ook niet veel gouden dukaten, en moest zelfs met de kruisers of 2-centstukjes zinnig wezen, wilde hij elke week rond- en uitkomen.

AAN VRAGERS.

Onze lezer A. H. te S. (Z.) vraagt allereerst: Is een landbouwer nu verplicht volgens eisch van de Schrift (gelijk als onder Israël) zijn land om de zeven jaar te braken?

Aan Israël werden gegeven verschillende wetten, die op het burgerlijk en maatschappelijk leven betrekking hebben, alsook op den eeredienst. Alle deze zijn wel te onderscheiden van de zedelijke wet, waarvan de Tien Geboden de samenvatting zijn.

Nu zijn deze eerstgenoemde wetten uitsluitend voor Israël bestemd, in overeenstemming met zijn wonen in het land Kanaan, met de staatsinrichting, den tempeldienst enz. 't Sprekt van zelf, dat als een volk niet Israël is, in geheel andere omstandigheden leeft, als de tempeldienst vervalt, ook deze wetten niet meer van toepassing zijn. Ze gelden alleen dan en daar waar de toepassing mogelijk is, en voor hen aan wie ze werden gegeven. Wat op zedelijk gebied ligt daarentegen is van algemeene strekking, daar alle menschen zondaren zijn en verlossing noodig hebben.

Het braak liggen van het land was een zeer nuttige instelling, gelijk al wat God gebiedt. Is nu echter in onzen tijd, wat met die wet bedoeld werd, ook te bereiken door andere middelen, voor welke God den menschen verstand gaf, dan mogen ze die ook gebruiken. De bijkomende omstandigheden bestaan bij ons dan ook nagenoeg niet. Weduw, wees e. a. zouden niet op die wijs als Israël genot hebben van het braakland.

Is het dus geen gebod, dat neemt niet weg dat het braakliggen, gelijk zeer veel in de bedoelde wetten, toch ons een aanwijzing kan zijn. Er zijn vele zaken in de verordeningen des Heeren voor Israël, welke, al zijn ze ons niet voorgeschreven, toch van nut zijn ter overweging en voor zooveel mogelijk ter navoring.

CORRESPONDENTIE.

J. W. De font ligt in Uw vertaling. Het zou zot zijn te zeggen, dat iets iemand drukte, als een alp. Nog al een vrachje. Maar het Duitse woord »alp» beduidt ook wat wij »nachtsmerrie» noemen, en dan komt de zin uit.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

Den Weld. Heer Redacteur der Heraut.

Weld. Heer!

Naar aanleiding van het ingezonden stuk van den heer S. uit Surhuistervenn verzoek ik bevestiging voor onderstaande regelen plaatsing.

Waar de heer S. zegt dat de boeren in Friesland de melk van Zondagen — behoudens enkele uitzonderingen — aan hunne boerderijen niet tot boter en kaas kunnen verwerken, deel ik deszelfde meening.

De heer S. zegt verder. Boeren die geen melkelder hebben, zijn genoodzaakt de melk van Zondagen — indien zij die niet willen laten bederven, hetgeen in geen geval mag — aan de fabriek te leveren. Op Zondag, niet waar?

Aan enkele kleine fabrieken kan het wel — zegt de heer S. — dat de melk van Zondagen des Maandags ontvangen wordt, zonder financiële schade, niet waar?

Waarom kan het niet aan enkele groote fabrieken? Ik veronderstel dat de schade per liter melk aan de kleine fabrieken even hoog zal zijn als aan de groote fabrieken. Bedoelt de heer S. misschien roomboterfabrieken? M. a. w. fabrieken waar geen kaas wordt geproduceerd? Dan verandert de zaak, doch waarom dat dan niet vermeld? De boeren, die hunne melk aan die kleine fabrieken leveren, zullen allen geen kelders hebben, en mogen we dus veronderstellen dat er aan die fabrieken des Maandags bedorven melk geleverd wordt, waaruit geen re kwaliteit suivel kan worden geproduceerd, hetgeen nadeelig werkt op de financiële uitkomsten van de exploitatie der betrokken fabrieken?

Met dank voor verleende plaatsruimte.

Hoogachtend,

U. Eds. d. v. d. v.

M. ANEMA.

Beheerder Coop. Kaas- & Roomboterfabriek

»De Eendracht»

GARIB, 2-11 '97.

Reformeerde Gezindheid.

Reformeerde Kerken.

BEROEKEN: Assen, L. Kuiper, te Hoogeroven. — Wijkkel-Falk (Fr.), H. M. Dethmers, te Pacens c. a. — BUDAART: Genemuiden, L. A. Smilde, te Ommen (Ov.). — Dokkum, A. W. P. de Hallum. — Haastad (Zee), J. M. Laatsman, te 's-Gravenmoer.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEKEN: Midden (cl. Amsterdam, J. W. H. Kalkman, te Woerden. — Hoogvliet (toez.) en Gel. selaar, D. den Brems, cand. te Utrecht. — 't Zandt, J. Busch Keizer, te Dwingelo. — Peperga en Blesdijke, F. Sinnighe Damsté, te Oudehorne. — Nijehase en Haskerdijken, H. G. Rozenboom, te Elkerzee. — Oene (Geld.), G. van Dijk, te Anjum. — Broek in Waterland, A. A. Cremer R., te Twink. — Vlieland, W. Wouters, te Midsland (Terschelling). — Apeldoorn, — E. J. W. Posthumus Meijjes, te Heineoord. — Daale en Wijkkel, G. B. Hooper, cand. te Vriezenveen. — Haurse en Bornwerd, F. T. Salverda, te Lellum. — Kootwijk (toez.), A. van Veldhuizen, cand. te Rotterdam. — Wittewierum, J. W. Visser, cand. — Garsthuizen (toez.), H. H. Janszides, cand., te Stedum. — Garrelswou-

(toez.), J. J. Talens, cand. te Groningen. — 't Zandt (toez.), P. van Binnendijk, te Obergum.

AANGEKOMEN: Engwicum (toez.), door J. B. Vester, te Ommelandewijk c. a. — Stad op Flakkee, J. Polhuys, cand. — Geervliet, P. W. Verkouw A., cand. te Brielle. — Oostermeer c. a., H. Prins, te Vroomshoop. — Oostendrecht c. a., A. J. Meerburg Snarenberg, te Heumen en Malden. — Kage, G. C. van Dam, te Aarlanderveen. — Bemmel (toez.), W. Stool, te Aalsum en Wetsens.

BERAANT: Meeuwen en Hagooort, D. Niessen W. J., te Drunen en Nieuwkuik. — Bemmel, W. Stool, te Aalsum. — Sas van Gent Zeeuwch-Vlaand (toez.), J. D. Dornela Nieuwenhuis, te Ostende (België). — Niehoven, M. J. F. Schoneveld, cand. — Makkenga, F. Sinnighe Damsté, te Oudehorne. — Vlieland, W. Wouters, te Midsland (Terschelling). — Oostermierum, A. Groenewald, cand. — Parrega c. a., J. Oosterhuis, te Suawoude en Tietjerk. — Borum, D. Cannegietter, te Goor. — Tjerkgaast c. a. (toez.), W. J. Aalders, te Buiksloot. — Trum, W. van Sloten, te Rouveen. — Staphorst, J. de Lindt van Wijngaarden, te Utrecht. — Budel, P. H. Edling, te Limmen. — Oudehoorn, P. W. Verkouw, cand. — Wierden, J. Hoekstra, te Heteren.

Advertentien.

Ihre im Anfange dieses Monats zu Breslau vollzogene eheliche Verbindung, beehren sich auf diesem Wege allen lieben Freunden und Bekannten anzuzeigen.

HERMANN GRAEF, F. D. M. und Frau MARTHA, geb. GEBAUER. Leer (Grafschaft Bentheim), im November 1897.

Heden overleed in het vier en zeventigste jaar haars levens, onze geliefde Moeder, Behuwdmoeder en Grootmoeder, CATHARINA JOHANNA SCHREUDER, Wed. den Heer H. S. FRANSSEN, eerder Wed. den Heer A. ANTIK. Haar heengaan was in vrede, door het geloof in Christus.

Dr. H. FRANSSEN, F. D. M. H. FRANSSEN — WARDERINK VINKEL. J. FRANSSEN — DIEDER. H. FRANSSEN.

Winterwijk, Utrecht, 5 November 1897.

L. G. WEISZ & Co., Commissionairs in Edoeten, Prinsengracht bij de Prinsensstraat, No. 157, AMSTERDAM.

Bij eene nette weduwe, Garf. gods., te Utrecht, is tegen 1 Dec. voor 2 Jongelieden, liest beneden 16 jaar, of voor eene nette vrouw, gelegenheid voor

Kost en inwoning, en, desverlangd, huiselijk verkeer. Brieven onder leut. D. 62, bij A. FISSCHER, Boekh. Utrecht.

HEDEN VERSCHIEEN: KERSTFEESTLIEDEREN. MUZIEK VAN J. S. DE VILLIERS, te PAARL (Kaapholonie).

1° Koor: »Hij komt! zoo juichen Sarons kronen." 2° Aria voor Sopraan: »Wat heerlijkheid straalt over Bethlehem velden!" 3° Vrouwenkoor: »Hallelujah, looft den Heer!" 4° Herders lofzang: »Laat ons blijde, maar met beven." 5° Solo voor Sopraan: »o, Herders, o gij, de allereerste geluigen." 6° Koor: »Laat ons met de herders gaan." 7° Aria Quartet: »Aan den nacht des heils gedachtig." — Prijs f 1.50. —

Amsterdam. BOEKHANDEL VOORREZEE. HÖVEKER & WORMSER.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributie:

Door den heer J. van Rijnbach te Smilde f 12; door den heer H. T. Lijberse te Arnhem f 474.50; door den heer C. J. Leijh te Leiden f 200; door den heer W. C. van Munster te Leeuwarden f 193.50; door den heer J. Schipper te Oud Loosdrecht f 28; door Ds. U. Faber te Monnikendam f 51.50; door Ds. M. J. Dijk te Borum f 50; door den heer M. D. de Bruyn te Bergen op Zoom f 21.50; door den heer J. van der Maas te Wissekerke f 32; door den heer F. Hamster Jr. te Oostwolderpolder f 84; door den heer A. de Lange, te Wassenaar f 86.50; door den heer P. Boone, uit Koudekerke f 50; en uit Biggkerke f 6; door den heer E. Vader, uit Melis- en Marikerke f 10.50; door den heer P. Kasteleyn, uit O. en W. Souburg f 23.50; door den heer M. Breel, uit Ritthem f 8; totaal uit het district Koudekerke f 95; door den heer W. G. Aldershoff, te Friesland f 9.50; door den heer G. de Langt te Scherpeningen (1896) f 43; door den heer Ju. van Zanten te Zeist f 137.50, uit Bunnik f 17.50, samen f 155; door den heer A. Hogenboom te Homsersdijk f 50 (1896); door den heer W. Wolzak te Alkmaar f 3.

Aan Collectie: (voor de Theol. faculteit).

Van de Ger. kerk te Naaldwijk f 10; van idem te Voorburg f 16.30; van idem te Aarlanderveen f 3.10; van idem te Bergen op Zoom (1/2 coll.) f 4.70.

Aan Schenkingen:

Door Ds. W. H. Gispes te Amsterdam van een vriend te Pretoria f 60.

Voor de Medische faculteit:

Door den heer W. C. van Munster te Leeuwarden f 5.50; door den heer P. Brand te Dordrecht f 10.70.

S. J. SEEFAT, Penningmeester.

Elfvornen.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co. DAM 15-17, AMSTERDAM.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden a DEPOSITO 1/2 pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Dr. A. KUYPER, STICHTELIJKE WERKEN.

TWEDE SERIE.

Deze serie zal bevatten: HONIG UIT DEN ROTSSTEEN, Deel II; UIT HET WOORD, Serie I, Deel III en Serie II, Deel I.

De prijs van de geheele serie (compleet in ongeveer 18 afleveringen) zal hoogstens f 5.50 zijn.

Ommeddelijk na het verschijnen van de laatste aflevering (einde dezes jaars) wordt de prijs der afzonderlijke deelen verhoogd.

Amsterdam. BOEKHANDEL VOORREZEE. HÖVEKER & WORMSER.

Uitgave van J. NOORDUYN & ZOON, te Gorinchem: Geschiedenis der Christelijke Kerk, DOOR F. VAN KOOY.

Prijs ingenaaid f 4.—, gebonden f 4.50. Door vele bevoegden, als Ds. FELIX, Dr. A. KUYPER, wijlen Ds. LOS, een uitmuntend volksboek genoemd.

Koloniale-Werving. HANDGELD f 200.— (twee honderd gulden), bij het aangaan van eene vrijwillige verbintenis voor ZES jaren, en voor ingelijfd bij de Nationale Militie, met onbepaald verlof of in werkelijken dienst, bij het aangaan van een verbintenis om TWEE JAREN gedetacheerd te worden naar Oost-Indië.

Aanbrenggeld: TWINTIG GULDEN. Men melde zich aan: Vrijwilligers en Militieplichtigen met onbepaald verlof, bij den Commandant van het Koloniaal Werkdepot te Harderwijk of bij een der plaatselijke of Garnisoens-Commandanten; Militieplichtigen, onder de wapenen, tot hun onmiddellijken chef.

Nieuwe werken van Dr. A. KUYPER, welke binnen eenige dagen verschijnen: VROUWEN UIT DE HEILIGE SCHRIFT. Gebonden f 2.90. VERJAARDAGALBUM, met spreuken uit de werken van Dr. A. KUYPER. In stempelband f 1.90.

Amsterdam. BOEKHANDEL VOORREZEE. HÖVEKER & WORMSER.

Verschenen bij W. KIRCHNER, Amsterdam: De Ethiek IN DE Gereformeerde Theologie. REDE bij de overdracht van het Rectoraat der Vrije Universiteit, op 20 October 1897, DOOR Dr. W. GEESINK. Prijs f 1.25.

Binnen enkele dagen verschijnen: Rooster voor de Zondagsschool voor 1898 DOOR A. J. HOOGENBIRK, M. WIEGAND c. s.

Rooster voor de Zondagsschool voor 1898 DOOR Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN. Prijs van elk f 0.04; 100 exempl. f 3.—. Bij laatstgenoemde Rooster wordt eene handleiding geschreven, die spoedig verkrijgbaar zal gesteld worden.

Amsterdam. BOEKHANDEL VOORREZEE. HÖVEKER & WORMSER.

ENCYCLOPÆDIE DER Heilige Godgeleerdheid, DOOR Dr. A. KUYPER. Drie Deelen, ingenaaid f 18.75; in drie halfdeelen banden f 21.25. (Losse banden per stuk f 1.—).

Amsterdam. BOEKHANDEL VOORREZEE. HÖVEKER & WORMSER. ELECTRISCHE DRUKKERIJ, Amsterdam.

Dit blad won Blijdragen van dit blad betreft aan den Uitg. Insendingen kunnen voor be

Van de

Nu het onde gemeene gratie Middelaarswerk gelijksoortig on van den Chris eeuwigen leven lijden der get Hervorming ni gekomen, en te wijzen zijn, ontkeat, maar matiek zich nie zagen ingeruim voor de zelfker het land van C de stichtelijke dicht, kwame deze tot uitga, mus, noch in l lige Godgeleer christliche toelie genoegzaam n toebrengring tes afzonderlijke l een en ander toch de zaak i dig afgerond g er in voorgega als feit te bel van het gebou maar zonder h de sissus de Ca voorbeeld gew waakte Gerefor poogt in te l het minst niet om »de vader of om uit ove onoverredighei stellig gebouw, bij te werken droeve ervarin gevolge van d Vergaane m een kort woon De »gemeed ding van nat want dit komt de verhouding schen de God wetenschap, tu nienaven mensa uitdrukken, tu ons ik in onse een nieuw le nooit sterker Paulus schreef niet ik, maar Dat tweerle Geloofsbijdelij is scherp onder iets waarvan l dat de eene ma als hierin uitko alsof het bulte lijke stond, en ping ontstaen i standig iets i behoefte om zelfs zóo ster

In de dage Sevilla een klo Aan dit kloost kunstenaar (v5 bede om opna uit Mexico (A uitgoefend. I dat het kloost in de wereld, vaderland, de vermoede bij plaats heel v van den mon van San Isido gebracht en opend, zooda toefid had, hi kregen wordt de genade v weg de lust o het klooster slecht was. Doch toen toefid kwam d om er de on onderrieking